

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce

název studijního programu/specializace	Učitelství pro střední školy a 2. stupeň základních škol – specializace – Základy společenských věd Učitelství pro 2. stupeň základních škol – specializace – Občanská výchova
kód studijního programu	No114A300106 No114A300076
typ studia	navazující magisterský
forma studia	prezenční kombinovaná
platnost	od akademického roku 2021/2022

Metodické uchopení:

Témata těchto státnicových otázek vycházejí z aktuálního Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV)¹, který reflektuje strategii vzdělávací politiky ČR a je proto maximálně vhodné, aby i SZZ z OV vycházela především z tohoto materiálu MŠMT s přihlédnutím k dalším kurikulárním dokumentům.² Zatím tomu tak u současné verze otázek není, a proto je pro kandidáty často těžké, nějak se didakticky postavit k tématům, formulovaným ve smyslu „Člověk jako...“ (viz současné otázky, vycházející z názvů otázek pro Bc. program Humanitní studia).

Popis průběhu odborné rozpravy v rámci SZZ OV.

- A. Kandidát/kandidátka pod vedením přítomného didaktika nejdříve pojedná o tom, jak je podle jím ve studiu nabytých znalostí vhodné otázku uchopit z hlediska:
- Znalostí žáka/yně (Tím bude ověřeno, jestli zná dané očekávané výstupy)
 - Dovedností žáka/yně (Tím bude ověřeno, že je schopen vést žáka k aplikaci nabytých znalostí do jeho životní praxe)
 - Hodnot žáka/yně (Tím budou ověřeny kandidátovy znalosti hodnot demokratického občanství)
 - Postojů žáka/yně (Tím bude ověřeno, že dokáže vidět souvislost s výše uvedenými hodnotami)

Tato nová část by neměla přesáhnout časovou dotaci cca 10 minut.

¹RVP ZV, MŠMT, 2017. [vid. 30. 1. 2020]. Citováno:
http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_verze_cerven.pdf.

² Základní postuláty vzdělávací politiky jsou vyjádřeny především v tzv. *Bílé knize – národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. Formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání. Dostupné na <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice>.

- B. Kandidát/kandidátka následně představí jednu předem připravenou ukázkou, a to pouze jednoho zpracovaného očekávaného výstupu, který si zvolil. Jestli rozdělí téma očekávaného výstupu do širšího výukového celku či jen do jedné vyučovací jednotky, bude záležitostí jeho kreativního přístupu.

Je praxí ověřeno, že dobře připravené představení záměru výuky nepřesáhne časovou dotaci 5 minut.

Teprve poté bude moci následovat další, totiž TEORETICKÁ ČÁST odborné rozpravy (cca 15 minut), ve které budou skrze konkrétní otázky členů SZZ komise ověřeny znalosti z oblasti společenských věd či obecně humanitního základu, které se týkají merita otázky.

OKRUHY

1. Žák/yně a jeho/její osobnost

- vnitřní svět člověka, osobností rozvoj
- subjektivita a relativita prožívání lidství v postmoderním myšlení
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

2. Žák/yně jako společenská bytost

- podobnost a odlišnost lidí, zásady lidského soužití, vztahy mezi lidmi
- sociální a kulturní změny, teorie socializace jedince, sociální deviace
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

3. Žák/yně jako demokratický občan/ka

- principy demokracie ve vztahu k lidským a občanským právům
- politický život ve státě, demokratická transformace ČR na dějinné ose
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

4. Žák/yně jako respektující občan/ka

- tolerance a respekt, obohacení vlastních hodnot
- předsudky, stereotypy, identita, interakce a mezilidské vztahy
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

5. Žák/yně mezi kulturami

- vztah k vlastní kultuře, odstraňování nepřátelství a předsudků z jiného – neznámého
- fenomén střetu civilizací, proměny soudobého nacionalismu
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

6. Žák/yně ve světě idejí, víry a světonázorů

- rozmanitost tradic a hodnot jako příležitost k porozumění
- náboženský a politický fundamentalismus, fenomén terorismu
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

7. Žák/yně jako solidární občan/ka

- rovnoprávné soužití ve světě sociálních nerovností
- filozofické a etické problémy migrace, antropologické, sociální a psychologické důsledky moderních technologií
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

8. Žák/yně v globalizovaném světě

- sociální, ekonomické, právní a kulturní souvislosti světa
- základní přehled teorií mezinárodních vztahů, evropská integrace a euroskepticismus
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

9. Žák/yně v odpovědnosti k přírodě

- odpovědný přístup k životnímu prostředí, myšlení versus prožívání světa
- environmentální krize jako střet přírodních a kulturních systémů
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

10. Žák/yně a jeho/její kritické myšlení

- vytváření kritického odstupu od mediálních sdělení, společné sdílení i vytváření reality problémy komplexních systémů, zamýšlené a nezamýšlené důsledky jednání,
- limity vědy, techniky a politiky, axiomatika a hranice teorie
- uveďte teorie a koncepce, z nichž vycházíte ve své modelové hodině

LITERATURA

Povinná literatura

Habermas, Jürgen – Shapiro, Ian. *Teorie demokracie dnes*. Praha: Filosofia, 2002. ISBN 80-7007-156-7.

Davie, Grace. *Výjimečný případ Evropa: podoby víry v dnešním světě*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2009. ISBN 978-80-7325-192-5.

Drulák, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-721-3.

Taylor, Charles. *Multikulturalismus a politika uznání*. Praha: Filosofia, 2001. 80-7007-161-3.

Kasíková, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0983-6.

Gazda, Jan – Liška, Václav – Marek, Bořivoj. *Kritické myšlení. Dovednost (nejen) pro 21. století*. Nakladatelství P3K: Praha, 2019, ISBN 978-80-87343-88-3.

Rozšiřující literatura

Perspektiva sociologicko – antropologická

Balandier, Georges. *Politická antropologie*, Praha: Dauphine 2000

Bauman, Zygmund. *Globalizace. Důsledky pro člověka*, Praha: Mladá fronta 1999

Berger, Peter Luckman, Thomas. *Sociální konstrukce reality*, Brno: CDK 1996

Bourdieu, Pierre. *Teorie jednání*, Praha: Karolinum 1998

Černý, Václav. *Rasismus, jeho základy a vývoj*, Olomouc: Votobia 1995

Eliade, Mircea. *Mýtus o věčném návratu*, Praha: OIKOYMENH 1993

Eriksen, Thomas. *Etnicita a nacionalismus. Antropologické perspektivy*, Praha: SLON 2012

Gennep, Arnold van. *Přechodové rituály*, Praha: NLN 1997

Goffman, Erving. *Všichni hrajeme divadlo*, Praha: Nakladatelství Studia Y 1999

Harari, Y, Noah. *Sapiens. Stručné dějiny lidstva*, Praha: LEDA 2018

Katrňák, Tomáš. *Odsouzení k manuální práci*, Praha: SLON 2004

Keller, Jan. *Dvanáct omylů sociologie*, SLON: Praha

Keller, Jan. *Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti*, Praha: SLON 2010

Merton, Robert, King. *Studie ze sociologické teorie*. Praha: SLON 2007

Pals, Daniel: *Osm teorií náboženství*, Praha: ExOriente 2015

Prokop, Daniel: *Slepé skvrny. O chudobě, vzdělání, populismu a dalších výzvách české společnosti*, Brno: HOST 2019 (

Saini, Angela. *Superior: The Return of Race Science*. London – New York: Harper Collins 2020

Salzmann, Zdeněk. *Jazyk, kultura a společnost. Úvod do lingvistické antropologie*, Praha: UK 1997

Skupnik, Jaroslav: *Antropologie příbuzenství*, Praha: SLON 2010

Perspektiva politologická

Balík, Stanislav – Kubát, Michal. *Teorie a praxe nedemokratických režimů*, Brno: Dokořán 2012

Brunclík, Miloš – Kubát, Michal. *Kdo vládne Česku? Poloprezidentský režim, přímá volba a pravidla hry*, Brno: Barrister & Principal 2017

Hayek, Friedrich A. von. *Cesta do otroctví*. Brno: Barrister & Principal 2000,

Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír – Šedo, Jakub. *Politické systémy*, Brno: Barrister & Principal 2011

Hloušek, Vít, - Kopeček, Lubomír, (eds.). *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*, Brno: MU 2007

Kaplan, Robert D. *Pomsta geografie: co mapy vyprávějí o příštích konfliktech a boji proti osudu*, Praha: Burdoun 2015

Kissinger, Henry. *Uspořádání světa: státní zájmy, konflikty a mocenská rovnováha*, Praha: Prostor 2021

Kelly, Paul. J. a kol. *Knihy politiky*, Praha: UNIVESRUM 2015

Klíma, Michal. *Od totality k defektní demokracii*, Praha: SLON 2015

Marshall, Tim. *V zajetí geografie: jak lze pomocí deseti map pochopit světovou politiku*, Praha: Rybka Publishers 2018

Mill, John Stuart. *O svobodě myšlení a slova*, Praha: Institute H21 2020

Myšička, Stanislav. *John Rawls a teorie mezinárodní spravedlnosti*. Brno: CDK 2014

Nozick, Robert. *Anarchie, stát a utopie*, Praha: Academia 2015

Sandel, Michael J. *Co si za peníze (ne)koupíte: společnost vstupuje do nové éry, vše je na prodej*. Brno: BizBooks, 2013

Perspektiva filozofická

- Adorno, Theodor W. a Max Horkheimer. *Dialektika osvícenství: filosofické fragmenty*. Praha: OIKOYMENH 2009
- Arendt, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě: zpráva o banalitě zla*. Praha: OIKOYMENH 2019
- Arendt, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. Praha: OIKOYMENH 2013,
- Bakewell, Sarah. *V existencialistické kavárně*. Brno: Host, 2021
- Barša, Pavel a Josef Fulka. *Michel Foucault – politika a estetika*. Praha: Dokořán 2005
- Bergson, Henri. *Myšlení a pohyb*. Praha: Mladá fronta, 2003
- Camus, Albert. *Člověk revoltující*. Vyd. 2. Praha: Garamond, 2007
- Capra, Fritjof. *Tkáň života: nová syntéza mysli a hmoty*. Praha: Academia, 2004
- Descartes, René. *Rozprava o metodě: jak vést správně rozum a hledat pravdu ve vědách*. Praha: OIKOYMENH, 2016
- Einstein, Albert. *Jak vidím svět*. Praha: Lidové noviny, 1993
- Eliade, Mircea. *Mýtus o věčném návratu: archetypy a opakování*. Praha: OIKOYMENH, 2019
- Foucault, Michel, François Ewald a Alessandro Fontana, Senellart, Michel, ed. *Zrození biopolitiky: kurz na Collège de France (1978-1979)*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2009
- Foucault, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin, 2000.
- Freud, Sigmund. *Nespokojenost v kultuře*. Praha: Hynek 1998
- Fromm, Erich a Zdeněk Janík. *Strach ze svobody*. Praha: Portál, 2014
- Fromm, Erich. *Cesty z nemocné společnosti: sociálně psychologická studie*. Praha: Earth Save, 2009
- Garvey, James. *Etika klimatické změny: co je a co není správné ve světě, který se otepluje*. Praha: Filosofia, 2018
- Haidt, Jonathan. *Morálka lidské mysli: proč lidstvo rozděluje politika a náboženství*. Praha: Dybbuk, 2013
- Harris, Sam. *Svobodná vůle*. Praha: Dybbuk, 2015
- Holton, Gerald. *Věda a antivěda*. Praha: Academia, 1999
- Ingram, Jay. *Divadlo mysli: pohled za oponu vědomí*. Praha: Dybbuk, 2010

- Kant, Immanuel a Immanuel KANT. *K věčnému míru: filosofický projekt. O obecném rčení: Je-li něco správné v teorii, nemusí se to ještě hodit pro praxi.* Praha: OIKOYMENH, 1999
- Kratochvíl, Zdeněk. *Filosofie mezi mýtem a vědou: od Homéra po Descarta.* Praha: Academia, 2009
- Küng, Hans. *Freud a budoucnost náboženství.* Praha: Vyšehrad, 2010
- La Mettrie, Julien Offray de. *Člověk stroj: Výbor z díla.* 1. Praha: Nakl. ČSAV, 1958
- Larson, Edward J. *Evoluce: pozoruhodný příběh dějin vědecké teorie.* V Praze: Slovart, 2009,
- Lévi-Strauss, Claude. *Rasa a dějiny.* Brno: Atlantis, 1999
- Lévi-Strauss, Claude. *Myšlení přírodních národů.* 2. vyd., 1. vyd. v nakl. Dauphin: Liberec 1997
- Lipovetsky, Gilles. *Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu.* Praha: Prostor 2008
- Locke, John. *Druhé pojednání o vládě.* Praha: Svoboda, 1992
- Lorenz, Konrad. *Osm smrtelných hříchů.* Praha: Academia, 2000
- Machovec, Milan, Slunečko, Vladimír, ed. *Filosofie tváří v tvář zániku.* Akropolis, 2006
- Marcuse, Herbert. *Jednorozměrný člověk: Studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti.* Praha: Naše vojsko, 1991
- Marcuse, Herbert. *Psychoanalýza a politika.* Praha: Svoboda, 1969
- Marx, Karl. *Ekonomicko – filosofické rukopisy z roku 1844.* Praha: SNPL, 1961
- Monk, Ray. *Wittgenstein. Úděl génia.* Praha: Nakladatelství Hynek, 1996
- Nagel, Thomas. *Čo to všetko znamená: stručný úvod do filozofie.*
- Nietzsche, Friedrich. *Genealogie morálky: polemika.* Praha: OIKOYMENH, 2019
- Nietzsche, Friedrich. *Mimo dobro a zlo: předehra k filosofii budoucnosti.* 2. vyd. Praha: Aurora, 2003
- Patočka, Jan a Eva Koubová. *Evropa a doba poevropská.* Praha: Lidové noviny, 1992
- Peregrin, Jaroslav. *Kapitoly z analytické filosofie.* 2. vyd. Praha: Filosofia, 2014
- Popper, Karl R. *Otevřená společnost a její nepřátelé.* II, Vzvednutí prorocství: Hegel, Marx a co následovalo. Praha: OIKOYMENH, 2015
- Prigogine, Ilya a Isabelle Stengers. *Řád z chaosu: nový dialog člověka s přírodou.* Praha: Mladá fronta, 2001 (

- Rousseau, Jean-Jacques. *O společenské smlouvě neboli, O zásadách státního práva*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002
- Quine, W. V. *Od stimulu k vědě*. Praha: Filosofia, 2002
- Singer, Peter. *Hegel*. Praha: Argo, 1995
- Singer, Peter. *Darwinovská levice: politika, evoluce a spolupráce*. Praha: Filosofia, 2016
- Singer, Peter. *Jeden svet: etika globalizácie*. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2006
- Vernant, Jean-Pierre. *Počátky řeckého myšlení*. Praha: OIKOYMENH, 1995
- Veyne, Paul. *Foucault, jeho myšlení, jeho osobnost*. Praha: Filosofia, 2015
- Wilson, Edward O. *Konsilience – jednota vědění: o nezbytnosti sjednocení přírodních a humanitních věd*. Praha: Lidové noviny, 1999
- Wittgenstein, Ludwig. *Tractatus logico-philosophicus*. Praha: OIKOYMENH, 2017
- Wuketits, Franz M. *Přírodní katastrofa jménem člověk: vývoj bez pokroku*. Praha: Granit, 2006